

DE MONTFULLÀ

Sant Sebastià 1943.

UN PERÍODE TRÀGIC

Per a míla guerra va ser un temps molt tràgic, molt pernicios. Vaig anar a parar a una "companyia de xoc" que és allà on hi havia més fresses. Vaig estar al front de Terol, front de moltes batalles. Vaig perdre la noció dels dies. Només sé que vam anar a trets contra "El Tercio", contra els Moros i contra els Italians. (Als Moros, encara ara no els puc veure!) Ens ho vam passar molt malament. De la meva companyia en van quedar molt pocs. En vaig sortir viu gràcies a que ens van "mandar" al Collell... com a milicians... (També hi havia en Perafita, que era de la meva quinta, però a l'hora de pujar al tren es va quedar...) Al Collell a uns quants ens van triar i ens van fer anar a L'Escola de Guerra de Barcelona. D'allà sortíem sargents, si teníem estudis. Allà, com que no feiem res em vaig dedicar a estudiar, una mica la tàctica de la guerra. Sabia algunes coses: Com s'havia de portar un "pelotero", de la manera que els tenies d'apretar; de la manera de salvar als homes... Doncs això em va salvar.

En aquells atacs de Terol, que van ser "tremendos" nosaltres teníem inferioritat de condicions en material. L'aviació la dominaven "ells" i la seva artilleria, d'una bateria que disparava quatre canons. Em vaig salvar perquè en una retirada (hi havia dues muntanyes) per no pujar la muntanya tots saltaven. No sé perquè jo vaig anar pujant la muntanya cap a dalt i arriba un moment en què dius: "Que tirin el que vulguin!" Però vaig anar pujant fins a dalt i al veure que em podien veure, em vaig aturar. Vaig caure almenys d'onze metres. Però saps? al baixant d'aquells sots hi eren tots, morts! És clar, tots saltaven i allà hi havien dues ametralladores creuades...

Estava a vint quilòmetres de les línies de l'enemic. A la nit em vaig amagar, però al matí els italians em van agafar. Varis èrem els presoners. Vam haver d'atravesar els moros. I els moros, que en volien un... i que en volien un! Per divertir-se. Es penjaven als camions i els italians, amb les culates: Crac, crac, damunt els dits...

Aquest moros, eren de diferents càbiles. Aquests que van enviar a Terol eren molt sanguinaris. A vegades d'entre els seus "mandos" en mataven un per a posar-hi fre. Hi havia un altre cosa, deien: Si agafeu aquest poble (per exemple Andorra, un poblet de Terol) durant mitja hora teniu llibertat per a poder fer el que volgueu. Ells només volien això. Segons la dificultat, depenia l'hora... dones, criatures; tot el que t'imaginis. Els del "Tercio" també ho feien, però com els moros ningú més!

Aquí em van agafar presoner i vaig desaparèixer. Es veu que algú va certificar que m'havia vist mort i va constar que ho era.

Vaig anar a petar a Bilbao, a Màlaga...

A Bilbao vaig poder agafar una fulla de la Creu Roja Internacional. Venia un civil espanyol que en repartia, però al Camp t'avisaven i a cops de pal te les feien deixar. Jo en vaig agafar una i la vaig guardar. La vaig tirar a Màlaga. Mes abans no va arribar a Suïssa i va venir a casava passar un any i mig. Mentre, a casa, van rebre un comunicat dient que era desaparegut, segurament mort, però que no havien trobat la meva roba.

Van cridar a la meva mare i li van donar 4.900 ptes. (Encara guardo els certificats).

Quan vaig sortir de la presó, el Sr. Prats -Secretari de Bescanó- va fer un comunicat a la Guàrdia Civil de Salt de que jo era a casa,

puix que els que veníem del Servei de la República havíem de tornar-lo a fer amb Franco. Et "mandaven" a l'Àfrica.

Hi havia una altra cosa i és que: Els qui havíem estat a la presó més de tres anys, no hi teníem d'anar. Això era la llei, però gairebé mai es complia.

O sia, que em presento allà i dic: "Jo soc l'Isidre Vicens, m'han dit que em presentés aquí"... Vicente, de Celrà?. No, no, de Montfullà! "Aquí no hay ningún Vicente. Porquè viene Ud. aquí?" Miri, és que m'han dit que em presentés aquí. Se'n va a mirar allà dins... En surt un altre i diu: "Ya puede Ud. marcharse de aquí... que... que...sinó, vamos!" I escales avall em van tirar. No sé si ho va agafar com si jo em presentés en nom d'un altre, no ho sé.

El qui em va posar en llibertat va ser el General Moscardó, sense càrrecs, això que a la denúncia hi tinc que jo era mestre (i és veritat, perquè durant la guerra agafava la meva classe de dibuix i feiem excursions i explicacions Anàvem nens i nenes) i al Règim d'en Franco tot el qui era mestre de la República era molt perseguit. A la denúncia constava, doncs, que jo era mestre, de la C.N.T., de la F.A.I., de l'U.G.T. del Partit Comunista i a més Catalanista...

He dit que havia anat a l'Escola de Guerra i havia après d'ella, doncs em van expulsar! No vaig sortir-ne ni sargent ni res! Em van expulsar perquè l'Escola de Guerra estava dominada pels comunistes i jo no ho era i quan se'n van donar compte... No sé... a mi no em van preguntar res... En canvi els que eren comunistes ja sortien sargents, quadrats.

Una vegada, després de la Guerra, em va passar una cosa molt curiosa i és que llavors hi havia el "Salvaconducto". Sense ell no podies sortir del poble. Quan vaig sortir de la presó en necessitava un, sinó, no et podies moure de casa, ni per anar a l'hort que teníem a la Central. Vaig anar a l'Ajuntament i em diuen que no, si no tenia dues fotos. Un dia al matí m'en vaig a Girona. Trobo la Guàrdia Civil i perquè no tinc el "salvaconducto"? No tinc les fotografies A Bescanó no hi ha fotògraf. Em vaig empipar tant que vaig fer una instància al Governador Civil conforme jo havia anat a l'Ajuntament a fer-me el "salvaconducto" i que no m'el volien fer perquè no duia les fotos i que anava a Girona a fer-me les fotos. I tot i "alegando sus razones que dudamos"... i tal i tal, 25 ptes. Em van fer una rebaixa, però em va costar 3 dies entre aquí i allà. Encara hi vaig perdre.

Sortida de sal des de la PILASTRA.

EPÍLEG

Deixem amb recança l'acollidora habitació on tan amablement ens has rebut. Agràim les hores d'encís on hem escoltat i copsat el teu món d'artista i el grau de la teva humanitat, deixant-nos endinsar en l'infinit dels teus records viscuts.

Ho vam gravar. Hem escollit el que ens ha semblat més adient per als nostres lectors, però ben segur que hem quedat curts. No és pas el mateix llegir-ho que escoltar-te.

Una alenada de pau ens amara davant el silenci de les pedres. La nit és serena. Gràcies, Isidre!